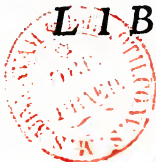
PHÆDRI
AUGUSTI
LIBERTI.

Digitized by Google

PHÆDRI AUGUSTI *LIBERTI* ÆSOPICARUM FABULARUM. *LIBRI V.*

Romæ, ex Typographia S. Michaelis
MDCCXXX.

Superiorum permissu.

BIBLIOPOLA
Ad Lectorem.

PHAEDRI Fabularum, quas publici juris facio, tuo commodo, candide Lector, offero. Stylus est usquequaque candidus, & aurea Latini Sermonis venustas; sensus verò ex arcana Philosophia deprompti, Fabularumque cortice velati ad benè, honestèque vivendum. Opere in exiguo ne sperne delicias, venerèsque loquendi, nec dedignare ab Auctore vix dum noto erudiri; pulchrum enim est, non solùm ab Amico, sed etiam ab incognito doceri. Hæc te præmonitum volui. Vale.

FABULARUM
LIBER PRIMUS.

26 *Vul-*

LIBER SECUNDUS.

LIBER TERTIUS.

LIBER QUARTUS.

19 *Mons*

LIBER QUINTUS.

PHÆDRI AUG. LIB.

FABULARUM.

ÆSOPICARUM.

LIB. I.

Æsopus auctor quam materiam reperit
Hanc ego polivi versibus senariis:
Duplex libelli dos est; quod risu movet,
Et quod prudenti vitam consilio monet:
Calumniari si quis autem voluerit
Quod arbores loquantur, non tantùm feræ,
Fictis jocari nos meminerit fabulis.

FABULA I.

Ad rivum eundem Lupus, & Agnus venerant,
Siti compulsi. Superior stabat Lupus,
Longèque inferior Agnus; tunc fauce improbâ
Latro incitatus jurgii causam intulit.
Cur inquit, turbulentam fecisti mihi
Aquam bibenti? laniger contra timens,
Qui possum, quæso, facere, quod quereris, Lupe?
A te decurrit ad meos haustus liquor.
Repulsus ille veritatis viribus,
Ante hos sex menses at maledixisti mihi.
Respondit Agnus: Equidem natus non eram.
Pater, hercule, tuus, inquit, maledixit mihi,
Atque ita correptum lacerat injustâ nece.
Hæc propter illos scripta est homines fabula,
Qui fictis causis innocentes opprimunt.

FABULA II.

Athenæ cum florerent æquis legibus,
Procax libertas civitatem miscuit,
Frænumque solvit pristinum licentia.
Hinc conspiratis factionum partibus
Arcem tyrannus occupat Pisistratus.

Cum

Cum tristem servitutem flerent Attici,
Non quia crudelis ille, sed quoniam grave
Omnino insuetis onus, & cæpissent queri,
Æsopus talem tum fabellam retulit.
Ranæ vagantes liberis paludibus,
Clamore magno Regem petiere à Jove.
Qui dissolutos mores vi compesceret.
Pater Deorum risit, atque illis dedit
Parvum tigillum, missum quod subitò vadis
Motu, sonoque terruit pavidum genus.
Hoc mersum limo quum jaceret diutius.
Fortè una tacitè profert è stagno caput,
Et, explorato rege, cunctas evocat.
Illæ, timore posito, certatim adnatant,
Lignumque supra turba petulans insilit!
Quod, cum inquinassent omni contumelia,
Alium rogantes regem misere ad Jovem,
Inutilis quoniam esset, qui fuerat datus.
Tum misit illis Hydrum, qui dente aspero
Corripere cœpit singulas; frustra necem
Fugitant inertes; vocem præcludit metus.
Furtim igitur dant Mercurio mandata ad Jovem,
Addictis ut succurrat. Tunc contra Deus;
Quia noluistis vestrum ferre, inquit, bonum,
Malum perferte. Vos quoque, ò cives, ait,
Hoc sustinete, majus ne veniat malum.

FABULA III.

Ne gloriari libeat alienis bonis,
Suoque potius habitu vitam degere,
Æsopus nobis hoc exemplum prodidit.
Tumens inani Gracculus superbiâ,
Pennas Pavoni, quæ deciderant, sustulit,
Seque exornavit: deinde contemnens suos,
Immiscuit se Pavonum formoso gregi.
Illi impudenti pennas eripiunt avi,
Fugantque rostris; malè mulctatus Gracculus
Redire mœrens cœpit ad proprium genus;
A quo repulsus tristem sustinuit notam.
Tum quidam ex illis, quos prius despexerat,
Contentus nostris si fuisses sedibus,

Et quod natura dederat, voluisses pati,
Nec illam expertus esses contumeliam,
Nec hanc repulsam tua sentiret calamitas.

FABULA IV.

Amittit meritò proprium, qui alienum adpetit.
q Canis per flumen carnem dum ferret natans,
Lympharum in speculo vidit simulacrum suum:
Aliamque prædam ab alio ferri putans,
Eripere voluit: verùm decepta aviditas,
Et quem tenebat ore dimisit cibum,
Nec quem petebat adeo, potuit attingere.

FABULA V.

Numquam est fidelis cum potente societas.
Testatur hæc fabella propositum meum.
q Vacca, & Capella, & patiens Ovis injuriæ
Socii fuere cum Leone in saltibus.
Hi cum cepissent Cervum vasti corporis,
Sic est locutus, partibus factis, Leo;
Ego primam tollo, nominor quia Leo;
Secundam, quia sum fortis, tribuetis mihi:
Tum quia plus valeo, me sequetur tertia:
Malo afficietur, si quis quartam tetigerit.
Sic totam prædam sola improbitas abstulit.

FABULA VI.

Vicini furis celebres vidit nuptias
Æsopus, & continuò narrare incipit:
q Uxorem quondam Sol cum vellet ducere,
Clamorem Ranæ sustulere ad Sidera.
Convicio permotus quærit Jupiter
Causam querelæ: quædam tum stagni incola:
Nunc, inquit, omnes unus exurit lacus:
Cogitque miseras aridâ sede emori:
Quidnam futurum est, si crearit liberos?

FABULA VII.

Personam tragicam forte vulpes viderat,
O quanta species, inquit, cerebrum non habet!
q Hoc illis dictum est, quibus honorem, & gloriam,
Fortuna tribuit, sensum communem abstulit.

FABULA VIII.

Qui pretium meriti ab improbis desiderat.

Bis

Bis peccat: primum quoniam indignos adjuvat,
Impunè abire, deinde quia jam non poteſt.
q Os devoratum fauce cum hæreret Lupi,
Magno dolore victus cœpit ſingulos,
Illicere pretio, ut illud extraherent malum;
Tandem perſuaſa eſt jurejurando Gruis,
Gulæque credens colli longitudinem,
Periculoſam fecit medicinam Lupo.
Pro quo cum facto flagitaret præmium:
Ingrata es, inquit, ore quæ noſtro caput
Incolume abſtuleris, & mercedem poſtulas.

FABULA IX.

Sibi non cavere, & aliis conſilium dare,
Stultum eſſe, paucis oſtendamus verſibus.
q Oppreſſum ab Aquila fletus edentem graves
Leporem objurgabat Paſſer: Ubi pernicitas
Nota, inquit, illa eſt, quid ita ceſſarunt pedes?
Dum loquitur, ipſum accipiter nec opinum rapit,
Queſtuque vano clamitantem interficit,
Lepus ſemianimis mortis in Solatio:
Qui modò ſecurus noſtra irridebas mala,
Simili querela fata deploras tua.

FABULA X.

Quicumque turpi fraude ſemel innotuit,
Etiam ſi verum dicit, amittit fidem.
Hoc adteſtatur brevis Æſopi fabula.
q Lupus arguebat Vulpem furti crimine,
Negabat illa, ſe eſſe culpæ proximam.
Tunc judex inter illos ſedit Simius.
Uterque cauſam cum peroraſſet ſuam,
Dixiſſe, fertur, Simius Sententiam:
Tu non videris perdidiſſe, quod petis,
Te credo ſubripuiſſe, quod pulchrè negas.

FABULA XI.

Virtutis expers verbis jactans gloriam
Ignotos fallit, notis eſt deriſui.
q Venari Aſello comite cum vellet Leo,
Contexit illum frutice, & admonuit ſimul,
Ut inſuetà voce terreret feras,
Fugientes ipſe exciperet, hic auriculas

Clamore subito tollit totis viribus,
Novoque turbat bestias miraculo;
Quæ, dum pa entes, exitus notos petunt,
Leonis afficiuntur horrendo impetu,
Qui postquam cæde fessus est, Asinum evocat,
Jubetque vocem premere: tunc ille insolens:
Qualis videtur tibi opera hæc vocis meæ?
Insignis, inquit, sic, ut nisi nossem tuum
Animum, genusque, simili fuissem in metu.

FABULA XII.

Laudatis utiliora, quæ contempseris
Sæpe inveniri, hæc exerit narratio.
q Ad fontem Cervus cum bibisset, restitit,
Et in liquore vidit effigiem suam.
Ibi dum ramosa mirans laudat cornua,
Crurumque nimiam tenuitatem vituperat,
Venantium subitò vocibus conterritus,
Per campum fugere cœpit, & cursu levi,
Canes elusit, silva tunc excepit ferum,
In qua retentis impeditus cornibus
Lacerari cœpit morsibus sævis Canum.
Tunc moriens; vocem hanc edidisse dicitur:
O me infelicem, qui nunc demum intelligo,
Ut illa mihi profuerint, quæ despexeram,
Et quæ laudaram, quantùm luctus habuerint,

FABULA XIII.

Qui se laudari gaudet verbis subdolosis,
Ferè dat pœnas turpi pœnitentiâ.
q Cum de fenestra Corvus raptum caseum
Commesse vellet celsa ressidens arbore,
Hunc vidit Vulpes, de hinc sic occæpit loqui:
O qui tuarum, Corve, pennarum est nitor!
Quantùm decoris corpore, & vultu geris:
Si vocem haberes, nulla prior ales foret.
At ille stultus; dum vult vocem ostendere,
Emisit ore caseum, quem celeriter
Dolosa Vulpes avidis rapuit dentibus.
Tum demum ingemuit Corvi deceptus stupor.
Hac re probatur quantùm ingenium valet.
Virtute semper prævalet sapientia.

FABULA XIV.

Malus cum Sutor inopiâ deperditus
Medicinam ignoto facere cœpisset loco,
Et venditaret falso antidotum nomine,
Verbosis acquisivit sibi famam strophis,
Hic cum jaceret morbo confectus gravi,
Rex urbis, ejus experiendi gratiâ,
Scyphum poposcit, fusâ de in insimulans aquâ
Anthidoto miscere illius se toxicum,
Hoc bibere jussit ipsum posito præmio,
Timore mortis ille tum confessus est,
Non artis ullâ medicum se prudentiâ,
Verum stupore vulgi factum nobilem,
Rex advocatâ concione, hæc addidit:
Quantæ putatis esse vos dementiæ,
Qui capita vestra non dubitatis credere
Cui calceandos nemo commisit pedes?
q Hoc pertinere verè ad illos dixerim,
Quorum stultitiæ quæstus impudentia est.

FABULA XV.

In principatu commutando, sæpius
Nil præter domini nomen mutant pauperes.
Id esse verum parva hæc fabella indicat.
q Asellum in prato timidus pascebat senex
Is hostium clamore subito territus,
Suadebat Asino fugere, ne posset capi.
At ille lentus, quæso, non binas mihi
Clitellas impositurum victorem putas?
Senex negavit: Ergo, quid refert mea,
Cui serviam, clitellas dum portem meas?

FABULA XVI.

Fraudator nomen cum locat sponsum improbo,
Non rem expedire, sed mala videre expetit.
q Ovem rogabat Cervus modium tritici,
Lupo sponsore, at illa præmetuens dolum:
Rapere, atque abire semper adsuevit Lupus,
Tu de conspectu fugere veloci impetu;
Ubi vos requiram cum dies advenerit?

FABULA XVII.

Solent mendaces luere pœnas malefici
q Calumniator ab Ove cum peteret Canis
Quem commendasse panem se contenderet,
Lupus citatus testis, non unum modò
Debere dixit, verùm affirmavit decem.
Ovis damnata falso testimonio,
Quod non debebat, solvit; post paucos dies
Ovis jacentem in fovea conspexit Lupum:
Hæc, inquit, merces fraudis à Superis datur.

FABULA XVIII.

Nemo libenter recolit, qui læsit, locum.
q Instante partu Mulier, actis mensibus,
Humo jacebat flebiles gemitus ciens,
Vir est hortatus, corpus lecto reciperet:
Onus naturæ melius quo deponeret:
Minimè, inquit, illo posse confido loco,
Malum finiri, quo conceptum est initio.

FABULA XIX.

Habent insidias hominis blanditiæ mali,
Quas ut vitemus, versus subjecti monent.
q Canis parturiens, cum rogasset alteram,
Ut fœtum in ejus tugurio deponeret,
Facilè impetravit, dein reposcenti locum
Preces admovit: tempus exorans breve,
Dum firmiores catulos posset ducere.
Hoc quoque consumpto, flagitare validius
Cubile cœpit: Si mihi, & turbæ meæ
Par, inquit, esse potueris, cedam loco.

FABULA XX.

Stultum consilium modò effectu caret,
Sed ad perniciem quoque mortales devocat.
q Corium depressum in fluvio viderunt Canes:
Id, ut comesse extractum possent facilius;
Aquam cœpere bibere: sed rupti prius
Periere, quàm quod petierant, contingerent.

FABULA XXI.

Quicunque amisit dignitatem pristinam,
Ignavis etiam jocus est in causa gravi.

q De-

q Defectus annis, & desertus viribus
Leo cum jaceret spiritum extremum trahens,
Aper fulmineis ad eum venit dentibus,
Et vindicavit ictu veterem injuriam:
Infestis Taurus mox confodit cornibus
Hostile corpus. Asinus, vt vidit ferum
Impune lædi, calcibus frontem exterit.
At ille expirans; Fortes indignè tuli
Mihi insultare, te naturæ dedecus
Quod ferre cogor, certè bis videor mori.

FABULA XXII.

Mustela ab Homine prensa,cum instantem necem
Effugere vellet; Quæso, inquit, parcas mihi,
Quæ tibi molestis muribus purgo domum.
Respondit ille: Faceres si causa mea,
Gratùm esset, & dedissem veniam supplici:
Nunc quia laboras, ut fruaris reliquis,
Quæ sunt rosuri, simul & ipsos devores,
Noli imputare vanum beneficium mihi.
Atque ita locutus, improbam letho dedit.
q Quorum privata servit utilitas sibi,
Et meritum inane jactant imprudentibus.

FABULA XXIII.

Repente liberalis stultis gratus est,
Verùm peritis irritos tendit dolos.
q Nocturnus cum fur panem misisset Cani,
Objecto tentans an cibo posset capi:
Heus, inquit, linguam vis meam præcludere,
Ne latrem pro re domini: multum falleris.
Namque ista subita me jubet benignitas
Vigilare, facias ne mea culpa lucrum.

FABULA XXIV.

Inops potentem dum vult imitari, perit.
q In prato quodam Rána conspexit Bovem,
Et tacta invidia tantæ magnitudinis,
Rugosam inflavit pellem: tum natos suos
Interrogavit, an Bove esset latior;
Illi negarunt; rursus intendit cutem
Majore nisu, & simili quæsivit modo;
Quis major esset; illi dixerunt, Bovem.

Novissimè indignata, dum vult validius
Inflare sese, rupto jacuit corpore.

FABULA XXV.

Consilia qui dant prava cautis hominibus,
Et perdunt operam, & deridentur turpiter
¶ Canes currentes bibere in Nilo flumine,
A Crocodillis ne rapiantur, traditum est.
Igitur cum currens bibere cœpisset canis,
Sic Crocodillus: Quamlibet lambe otio,
Noli vereri, at ille: Facerem mehercule,
Nisi esse scirem carnis te cupidum meæ.

FABULA XXVI.

Nulli nocendum: si quis verò læserit,
Mulctandum simili jure, fabella admonet.
¶ Vulpes ad cœnam dicitur Ciconiam
Prior invitasse, & illi in Patina liquidam
Posuisse sorbitionem, quam nullo modo
Gustare esuriens potuerit Ciconia,
Quæ Vulpem cum revocasset, intrito cibo
Plenam lagenam posuit: huic rostrum inserens
Satiatur ipsa, & torquet convivam fame:
Quæ cum lagenæ frustra collum lamberet,
Peregrinam sic locutam volucrem accepimus:
Sua quisque exempla debet æquo animo pati.

FABULA XXVII.

Hæc res avaris esse conveniens potest,
Et qui humiles nati dici locupletes student.
¶ Humana effodiens ossa, thesaurum Canis
Invenit, & violavit quia Manes Deos
Injecta est illi divitiarum cupiditas,
Pœnas ut sanctæ religioni penderet.
Itaque aurum dum custodit, oblitus cibi
Fame est consumptus: quem stans Vulturius super
Fertur locutus: ò Canis meritò jaces,
Qui concupisti subito regales opes,
Trivio conceptus, & educatus stercore.

FABULA XXVIII.

Quamvis sublimes debent humiles metuere
Vindicta docili quia patet solertiæ.
¶ Vulpinos catulos Aquila quondam sustulit,
Nido

Nidoque posuit, pullis escam, ut carperent:
Hanc persecuta mater, orare incipit,
Ne tantum miseræ luctum importaret sibi,
Contempsit illa, tuta quippe ipsa loco.
Vulpes ab ara rapuit ardentem facem,
Totamque flammis arborem circumdedit,
Hosti dolorem damno miscens sanguinis
Aquila, ut periculo mortis eriperet suos,
Incolumes natos supplex Vulpi tradidit.

FABULA XXIX.

Humiles laborant, ubi potentes dissident.
q Rana in palude pugnam Taurorum intuens,
Heu quanta nobis instat pernicies! ait.
Interrogata ab alia, cur hoc diceret.
De principatu cum illi certarent gregis,
Longèque ab illis degerent vitam boves
Natio, ait, separata, ac diversum est genus.
Sed pulsus regno nemoris qui profugerit,
Paludis in secreta veniet latibula,
Et proculcatas obteret duro pede:
Caput ita ad nostrum furor illorum pertinet.

FABULA XXX.

Qui se committit homini tutandum improbo,
Auxilia dum requirit, exitium invenit.
q Columbæ sæpe cum fugissent Milvium,
Et celeritate pennæ vitassent necem,
Consilium raptor vertit ad fallaciam,
Et genus inerme tali decepit dolo:
Quare sollicitum potius ævum ducitis,
Quam regem me creatis icto fœdere,
Qui vos ab omni tutas præstem injuria?
Illæ credentes, tradunt sese Milvio,
Qui regnum adeptus cœpit vesci singulis,
Et exercere imperium sævis unguibus,
De reliquis tunc una: Meritò plectimur.

EXPLICIT LIB. I.

INCIPIT LIB. II.

FABULA I.

EXemplis continetur Æsopi genus,
Nec aliud quicquam per fabellas quæritur,
Quàm corrigatur error ut mortalium,
Acuatque sese diligens industria.
Quicumque fuerit ergo narrandi locus,
Dum capiat autem, & servet propositum suum,
Recommendatur non auctoris nomine.
Equidem omni cura morem servabo senis:
Sed si libuerit aliquid interponere
Dictorum, sensus ut delectet varietas,
Bonas in partes, lector, accipias velim.
Sic ista tibi rependet brevitas gratiam,
Cujus verbosa ne sit commendatio,
Attende cur negare cupidis debeas;
Modestis etiam offerre, quod non petierint.
q Super Juvencum stabat dejectum Leo:
Prædator intervenit partem postulans:
Darem, inquit, nisi soleres per te sumere:
Et improbum rejecit. Forte innoxius
Viator est deductus in eumdem locum,
Feroque viso retulit retro pedem.
Cui placidus ille. Non est quod timeas, ait.
Et quæ debetur pars tuæ modestiæ
Audacter tolle, tunc diviso tergore,
Silvas petivit, homini ut accessum daret.
Exemplum egregium prorsus, & laudabile.
Verum est aviditas dives, & pauper pudor.

FABULA II.

A feminis ut cumque spoliari viros,
Ament, amentur, nempe exemplis discimus.
q Ætatis mediæ cuidam, mulier non rudis.
Tegebat annos celans elegantia:
Animosque ejusdem pulchra juvenis cæperat,
Ambæ videri dum volunt illi pares,

Ca-

Capillos homini legere cœpere invicem.
Cum se putaret pingi cura mulierum,
Calvus repente factus est, nam funditus
Canos puella, nigros anus evellerat.

FABULA III.

Laceratus quidam morsu vehementis Canis.
Tinctum cruore panem immisit malefìcio,
Audierat esse quod remedium vulneris.
Tunc sic Æsopus: Noli coram pluribus
Hoc facere Canibus, ne vos vivos devorent,
Cum scierint esse tale culpæ præmium.
q Successus improborum plures allicit.

FABULA IV.

Aquila in sublimi quercu nidum fecerat
Felis cavernam nacta, in media pepererat:
Sus nemoris cultrix fœtum ad ima posuerat,
Tum fortuitum Felis contubernium
Fraude, & scelesta sic evertit malitia.
Ad nidum scandit volucris: Pernicies, ait.
Tibi paratur, forsan, & miseræ mihi,
Nam fodere terram quod vides quotidie
Aprum insidiosum, Quercum vult evertere,
Ut nostram in plano facilè progeniem opprimat,
Terrore effuso, & perturbatis sensibus,
Direpit ad cubile setosæ suis;
Magno, inquit, in periculo sunt nati tui.
Nam simul exieris pastum cum tenero grege,
Aquila est parata rapere porcellos tibi.
Hunc quoque timore postquam complevit locum,
Dolosa tuto condidit se se cavo.
Inde evagata noctu suspenso pede,
Ubi esca se replevit, & prolem suam
Pavorem simulans prospicit toto die.
Ruinam metuens Aquila ramis desidet:
Aper rapinam vitans non prodit foras
Quid multa? inedia sunt consumpti cum suis,
Felisque catulis largam præbuerunt dapem.
q Quantùm homo bilinguis sæpe concinnet mali
Documentum habere stulta credulitas potest.

FABULA V.

Est Ardelionum quædam Romæ natio
Trepidè concursans, occupata in otio,
Gratis anhelans, multa agendo nihil agens,
Sibi molesta, & aliis odiosissima.
Hanc emendare, si tamen possum, volo
Vera fabella: pretium est operæ attendere.
q Cæsar Tiberius cum petens Neapolim,
In Misenensem villam venisset suam.
Quæ Monte summo posita Luculli manu,
Prospectat Siculum, & prospicit Tuscum mare,
Ex alticinctis unus atriensibus,
Cui tunica ab humeris linteo Pelusio
Erat detrita, cirris dependentibus,
Perambulante læta Domino viridaria,
Alveolo cœpit ligneo conspargere
Humum æstuantem, come officium jactitans:
Sed deriderur, inde notis flexibus
Præcurrit alium in xystum, sedans pulverem,
Agnoscit hominem Cæsar, remque intelligit.
Heus, inquit, Dominus. Ille enim verò adsilit.
Tunc sic jocata est tanti majestas Ducis;
Multo majoris alapæ mecum veneunt.

FABULA VI.

Contra potentes nemo est munitus satis:
Si verò accessit consiliator maleficus,
Vis, & nequitia quicquid oppugnant, ruit.
q Aquila in sublime sustulit testudinem,
Quæ cum abdidisset cornea corpus domo,
Nec ullo pacto lædi posset condita,
Venit pèr auras Cornix, & propter volans
Opimam sanè prædam rapuisti unguibus,
Sed nisi monstrabo, quid sit faciendum tibi,
Gravi nequicquam te lassabis pondere.
Promissa parte, suadet, ut scopulum super
Altis ab astris duram inlidat corticem,
Qua comminuta facilè vescatur cibo.
Inducta verbis Aquila monitis paruit,
Simul, & magistræ largè divisit dapem.

Sic

Sic tuta quæ naturæ fuerat munere,
Impar duabus occidit tristi nece.

FABULA VII.

Muli gravati sarcinis ibant duo:
Unus ferebat fiscos cum pecunia,
Alter tumentes multo saccos hordeo.
Ille onere dives celsa cervice eminens;
Clarumque collo jactans tintinabulum:
Comes quieto sequitur, & placido gradu.
Subito latrones ex insidiis advolant,
Interque cædem ferro mulum trusitant,
Diripiunt nummos, negligunt vile hordeum.
Spoliatus igitur casus cum fleret suos,
Equidem, inquit alter, me contentum gaudeo.
Nam nil amisi, nec sum læsus vulnere.
q Hoc argumento tuta est hominum tenuitas,
Magnæ periclo sunt opes obnoxiæ.

FABULA VIII.

Cervus nemorosis excitatus latibulis,
Ut venatorum fugeret instantem necem,
Cæco timore proximam villam petit,
Et opportuno se bovili condidit.
Heic Bos latenti: quidnam volvisti tibi
Infelix ultro, qui ad necem cucurreris,
Hominumque tecto spiritum commiseris?
At ille supplex: Vos modo, inquit, parcite,
Occasione rursus erumpam data.
Spatium diei noctis excipiunt vices:
Frondem bubulcus adfert, nec ideo videt.
Eunt subinde, & redeunt omnes rustici,
Nemo animadvertit: transit etiam villicus,
Nec ille quicquam sentit, tum gaudens ferus
Bobus quietis agere cepit gratias,
Hospitium adverso quod præstiterint tempore,
Respondit unus: Salvum te cupimus quidem,
Sed ille, qui oculós centum habet, si venerit,
Magno in periclo vita vertetur tua.
Hæc inter, ipse dominus cœna redit;
Et quia corruptos viderat nuper boves,
Accedit ad præsepe. Cur frondis parum est?

Stramenta desunt: Tollere hæc aranea
Quantum est, laboratis? dum scrutatur singula
Cervi quoque alta est conspicatus cornua,
Quem convocata jubet occidi familia
Prædamque tollit. Hæc significat fabula.
Dominum videre plurimum in rebus suis.

FABULA IX.

Æsopo ingentem statuam posuere Attici,
Servumque collocarunt æterna in basi,
Patere honoris scirent ut cuncti viam,
Nec generi tribui, sed virtuti gloriam.
Quoniam occuparat alter, ne primus forem,
Ne solus esset studui, quod superfuit.
Nec hæc invidia, verùm est æmulatio.
Quod si labori faverit Latium meo,
Plures habebit, quos opponat Græciæ.
Si livor obtrectare curam voluerit,
Non tamen eripiet laudis conscientiam.
Si nostrum studium ad aures pervenit tuas
Et arte fictas animus sentit fabulas,
Omnem querelam submovet felicitas.
Sin autem doctus illis occurrit labor.
Sinistra quos in lucem natura extulit,
Nec quicquam possunt nisi meliores carpere,
Fatale exitium corde durato feram,
Donec fortunam criminis pudeat sui.

LIB. II. EXPLICIT.

INCIPIT LIBER III.

PHÆdri libellos gerere si desideras,
Vaces oportet, Eutyche, à negociis,
Ut liber animus sentiat vim carminis.
Verum, inquis, tanti non est ingenium tuum,
Momentum ut horæ pereat officii mei.
Non ergo caussa est manibus id tangi tuis
Quod occupatis auribus non convenit.
Fortasse dices; Aliquæ venient feriæ.

Quæ

Quæ me soluto pectore ad studium vocent.
Legesne quæso potius viles nænias,
Impendas curam quam rei domesticæ,
Reddas amicis tempora, Uxori vaces,
Animum relaxes, otium des corpori,
Ut adsuetam fortius præstes vicem?
Mutandum tibi propositum est, & vitæ genus,
Intrare si Musarum limen cogitas.
Ego, quem Pierio mater enixa est jugo,
In quo tonanti sancta Mnemosyna Jovi
Fœcunda novies artium peperit chorum,
Quamvis in ipsa natus sim pene schola,
Curamque habendi penitus corde eraserim,
Et laude invita in hanc vitam incubuerim,
Fastidiosè tamen in cœtum recipior.
Quid credis illi accidere, qui magnas opes
Exaggerare quærit omni vigilia,
Docto labori dulce præponens lucrum?
Sed jam quodcumque fuerit (ut dixit Sinon
Ad regem cum Dardaniæ perductus foret)
Librum exarabo tertium Æsopi stilo,
Honori, & meritis dedicans illum tuis:
Quem si leges, lætabor; sin autem minus,
Habebunt certè, quo se oblectent posteri.
Nunc Fabularum cur sit inventum genus
Brevi docebo, servitus obnoxia
Quia, quæ volebat, non audebat dicere,
Affectus proprios in fabellas transtulit,
Calumniamque fictis elusit jocis.
Ego porro illius semita feci viam.
Et cogitavi plura, quàm reliquerat,
In calamitatem deligens quædam meam.
Quod si accusator alius Sejano foret,
Si testis alius, judex alius denique,
Dignum faterer esse me tantis malis,
Nec his dolorem delinirem remediis.
Suspicione si quis errabit sua,
Et rapiet ad se, quod erit commune omnium,
Stulte nudabit animi conscientiam:
Huic excusatum me velim nihilominus.

Neque

Neque enim notare singulos mens est mihi,
Verùm ipsam vitam,& mores hominum ostendere.
Rem me professum dicet forsan aliquis gravè:
Si Phryx Æsopus potuit, Anacharsis Scytha
Æternam famam condere ingenio suo:
Ego litteratæ qui sum propior Græciæ
Cur somno inerti deseram patriæ decus?
Threissa cum gens numeret auctores suos,
Linoque Apollo sit parens; Musa Orpheo,
Qui saxa cantu movit, & domuit feras,
Hebrique tenuit impetus dulci mora.
Ergo hinc abesto livor, ne frustra gemas:
Quoniam mihi solemnis debetur gloria.
Induxi te ad legendum: sincerum mihi
Candore noto reddas judicium peto.

FABULA I.

Anus jacere vidit epotam amphoram,
Adhuc Falerna fæce, testa nobili
Odorem, quæ jucundum latè spargeret.
Hunc postquam totis avida traxit naribus:
O suavis anima, qualem te dicam bonam
Antehac fuisse, tales cum sint reliquiæ?
Hoc quo pertineat dicet, qui me noverit.

FABULA II.

Solet à despectis par referri gratia.
q Panthera imprudens olim in foveam decidit,
Videre agrestes: alii fustes congerunt,
Alii onerant saxis, quidam contra miseriti,
Perituræ quippe, quamvis nemo læderet,
Misere panem, ut sustineret spiritum.
Nox insecuta est, abeunt securi domum,
Quasi inventuri mortuam postridie.
At illa vires ut refecit languidas,
Veloci saltu fovea sese liberat,
Et in cubile concito properat gradu.
Paucis diebus interpositis, provolat.
Pecus trucidat, ipsos pastores necat,
Et cuncta vastans sævit irato impetu.
Tum sibi timentes, qui feræ pepercerant,
Damnum haud recusant, tantù pro vita rogant:

Et

Et illa, Memini, qui me saxo petierint,
Qui panem dederint: vos timere absistite,
Illis revertor hostis, qui me læserant.

FABULA III.

Pendere ad Lanium quidam vidit Simium
Inter reliquas merces, atque obsonia.
Quæsivit, quidnam saperet, tum Lanius jocans:
Quale, inquit, caput est, talis præstatur sapor.
q Ridiculè magis hoc dictũ, quam verè ęstimo,
Quando, & formosos sępe inveni pessimos,
Et turpi facie multos cognovi optimos

FABULA IV.

Successus ad perniciem multos devocat.
q Æsopo quidam petulans lapidem impegerat.
Tanto, iniquit, melior: assem deinde illi dedit,
Sic prosecutus: Plus non habeo mehercule,
Sed unde accipere possis monstrabo tibi.
Venit ecce dives, & potens: huic similiter
Impinge lapidem, & dignum accipies præmiũ.
Persuasus ille fecit, quod monitus fuit.
Sed spes fefellit impudentem audaciam,
Comprehensus namque pœnas persolvit cruce.

FABULA V.

Musca in temone sedit, & Mulam increpãs:
Quam tarda es, inquit, non vis citius progredi?
Vide ne dolone collum compungam tibi.
Respondit illa: Verbis non moveor tuis,
Sed istum timeo sella, qui prima sedens
Jugum flagello temperat lento meum,
Et lora frenis continet spumantibus.
Qua propter aufer frivolam insolentiam:
Namque ubi strigandum est, & ubi currendum, scio,
q Hac derideri fabula meritò potest,
Qui sine virtute vanas exercet minas.

FABULA VI.

Quam dulcis sit libertas breviter proloquar.
q Cani perpasto, macie confectus Lupus
Forte occurrit: salutantes dein invicem
Ut restiterunt; Unde sic, quæso, nites,
Aut quo cibo fecisti tantum corporis?

Ego

Ego qui sum longè fortior, pereo fame.
Canis simpliciter. Eadem est conditio tibi,
Præstare domino si per officium potes.
Quod? inquit ille. Custos ut sis liminis,
A furibus, tuearis & noctu domum.
Ego verò sum paratus: nunc patior nives,
Imbresque, in sylvis asperam vitam trahens,
Quanto est facilius mihi sub tecto vivere,
Et otiosum largo satiari cibo?
Veni ergo mecum. Dum procedunt, aspicit
Lupus à catena collum detritum Canis.
Unde hoc amice? Nihil est. Dic, quæso, tamen.
Quia videor acer, alligant me interdiu,
Luce ut quiescam, & vigilem, nox cum venerit:
Crepusculo solutus, qua visum est, vagor.
Affertur ultro panis, de mensa sua
Dat ossa dominus, frusta jactat familia,
Et quod fastidit quisque pulmentarium.
Sic sine labore venter impletur meus.
Age, si quo est abire animus, est licentia?
Non plane est, inquit. Fruere, quæ laudas Canis.
Regnare nolo, liber ut non sim mihi.

FABULA VII.

Præcepto monitus sæpe te considera.
q Habebat quidam filiam turpissimam,
Idemque insigni, & pulchra facie filium
Hi. speculum in cathedra matris suppositum fuit
Pueriliter ludentes, forte inspexerant.
Hic se formosum jactat; illa irascitur,
Nec gloriantis sustinet fratris jocos,
Accipiens (quid enim?) cuncta in contumeliam
Ergo ad patrem cucurrit læsura invicem,
Magnaque invidia criminatus filium,
Vir natus, quod rem feminarum tetigerit.
Amplexus utrumque ille, & carpens oscula,
Dulcemque in ambos charitatem partiens:
Quotidie, inquit, speculo vos uti volo,
Tu formam ne corrumpas nequitiæ malis:
Tu faciem ut istam moribus vincas bonis.

FA-

FABULA VIII.

Vulgare amici nomen, sed rara est fides.
Cum parvas ædes sibi fundasset Socrates,
(Cujus non fugio mortem, si famam adsequar,
Et cedo invidiæ, dum modo absolvat cinis)
E populo sic nescio quis, ut fieri solet:
Quæso, tam angustam talis vir ponis domum?
Utinam, inquit, veris hanc amicis impleam.

FABULA IX.

In sterquilino pullus gallinaceus
Dum quærit escam, margaritam repperit:
Jaces indigno quanta res, inquit, loco!
O si quis pretij cupidus vidisset tui!
Olim redisses ad splendorem maximum:
Ego, qui te inveni, potior, cui multo est cibus,
Nec tibi prodesse, nec mihi quicquam potes
Hoc illis narro, qui me intelligunt.

FABULA X.

Apes in alta quercu fecerant favos;
Hos Fuci inertes esse dicebant suos.
Lis ad forum deducta est; Vespâ judice
Quæ genus utrumque nosset cum pulcherrime,
Legem duabus hanc proposuit partibus:
Non inconveniens corpus, & par est color,
In dubium plane res ut merito venerit:
Sed ne religio peccet imprudens mea,
Alveos accipite, & ceris opùs infundite,
Ut ex sapore mellis, & forma favi,
De queis nunc agitur, auctor horum appareat
Fuci recusant, Apibus conditio placet.
Tunc illa talem sustulit sententiam:
Apertum est, quis non possit, aut quis fecerit.
Quapropter Apibus fructum restituo suum.
Hanc præterissem fabulam silentio,
Si pactam Fuci non recusassent fidem,

FABULA XI.

Puerorum in turba quidam ludentem Atticus
Æsopum nucibus cum vidisset, restitit,
Et quasi delirum risit, quod sensit simul
Derisor potius, quam deridendus senex,

Ar-

Arcum retensum posuit in media via :
Heus, inquit, sapiens, expedi, quid fecerim
Concurrit populus : ille se torquet diu,
Nec quæstionis positæ causam intelligit
Novissimè succumbit, tum victor sophus :
Cito rumpes arcum, semper si tensum habes;
At si laxaris, cum voles, erit utilis.
q Sic lusus animo debent aliquando dari,
Ad cogitandum melior ut redeat tibi.

FABULA XII.

Inter capellas Agno balanti Canis,
Stulte, inquit, erras : non est hæc mater tua.
Ovesque segregatas ostendit procul.
Non illam quæro, quæ cum libitum est, concepit,
Dein portat onus ignotum certis mensibus,
Novissimè prolapsam effundit sarcinam :
Verùm illam, quæ me nutrit admoto ubere,
Fraudatque natos lacte, ne desit mihi
Tamen illa est potior, quę te peperit. Non ita est,
Unde illa scivit, niger, au albus nascerer)
Age porro scisset : cum crearer masculus,
Beneficium magnum sane natâli dedit,
Ut expectarem lanium in horas singulas -
Cujus potestas nulla in gignendo fuit,
Dulcemque sponte præstat benevolentiam?
Facit parentes bonitas, non necessitas.
q His demonstrare voluit auctor versibus
Obsistere homines legibus, meritis capi.

FABULA XIII.

Humanitati qui se non accomodat,
Plerumque pœnas oppetit superbiæ.
q Cicada acerbum noctuæ convicium
Faciebat, solitæ victum in tenebris quærere,
Cavoque ramo capere somnum interdiu.
Rogata est ut taceret, multo validius
Clamare cæpit, rursus admota prece,
Accensa magis est. Noctua ut vidit sibi
Nullum esse auxilium, & verba contemni sua,
Hac est adgressa garrulam fallacia :
Dormire quia me non sinunt cantus tui,

Sona-

Sonare cithara quos putes Apollinis,
Potare est animus nectar, quod Pallas mihi
Nuper donavit: si non fastidis, veni;
Una bibamus, illa, quæ ardebat siti,
Simul cognovit vocem laudari suam,
Cupidè advolavit. Noctua egressa cavo
Trepidantem consectata est, & letho dedit.
Sic viva quod negarat, tribuit mortua.

FABULA XIV.

Olim quas vellent esse in tutela sua
Divi legerunt arbores, quercus Jovi,
Et myrtus Veneri placuit, Phœbo laurea,
Pinus Cybelæ, populus celsa Herculi.
Minerva admirans, quare steriles sumerent,
Interrogavit: causam dixit Juppiter:
Honore fructum ne videamur vendere:
At mehercule narrabit, quod quis voluerit,
Oliva nobis propter fructum est gratior.
Tunc sic Deorum genitor, atque hominum sator:
O nata, merito sapiens dicere omnibus:
Nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria.
¶ Nihil agere, quod non prosit, fabella admonet.

FABULA XV.

Pavo ad Junonem venit, indignè ferens
Cantus luscinii, quod sibi non tribuerit:
Illum esse cunctis avibus admirabilem;
Se derideri simul ac vocem miserit.
Tunc consolandi gratia dixit Dea:
Sed forma vincis, vincis magnitudine;
Nitor smaragdi collo præfulget tuo,
Pictisque plumis gemmeam caudam explicas.
Quo mi inquit mutam speciem, si vincor sono?
Fatorum arbitrio partes sunt vobis datæ.
Tibi forma, vires aquilæ, luscino melos,
Augurium corvo, læva cornici omnia,
Omnes quæ propriis sunt contentæ vocibus.
¶ Noli adfectare, quod tibi non est datum,
Delusa ne spes ad querelam recidat.

FA-

FABULA XVI.

Æsopus domino solus, cum esset familia,
Parare cœnam jussus est maturius.
Ignem ergo quærens, aliquot lustravit domus,
Tandemque invenit ubi lucernam accenderet.
Tum circumeunti fuerat quod iter longius,
Effecit brevius: namque recta per forum
Cœpit redire, & quidam è turba garrulus,
Æsope, medio sole quid cum lumine,
Hominem quæro, inquit, & abit festinans domum.
Hoc si molestus ille ad animum retulit.
Sensit profecto se hominem non visum seni,
Intempestivè qui occupato adluserit.

FABULA XVI.

Qui natus est infelix, non vitam modo
Tristem decurrit, verùm post obitum quoque
Persequitur illum dura fati miseria.
Galli Cybeles circum quæstus ducere
Asinum solebant bajulantem sarcinas.
Is cum labore, & plagis esset mortuus
Detracta pelle sibi fecerunt tympana.
Rogari mox à quodam, delicio suo
Quidnam fecissent, hoc locuti sunt modo:
Putabat se post mortem securum fore,
Ecce aliæ plagæ congeruntur mortuo.

EXPLICIT LIB. III.

INCIPIT LIB. IV.

Joculare tibi videtur: & sanè benè:
Dum nihil habemus majus, calamo ludimus,
Sed diligenter intuere has nænias,
Quantam sub illis utilitatem reperies?
Non semper ea sunt, quæ videntur, decipit.
Frons prima multos: rara mens intelligit
Quod interiore condidit cura angulo.
Hoc ne locutus sine mercede existimer,
Fabellam adiiciam de mustela & muribus.

FABULA I.

Mustela cum annis, & senecta debilis,
Mures veloces non valeret adsequi,
Involvit se farina,& obscuro loco
Abjecit negligenter. Mus ascam putans
Adsilvit, & compressus occubuit neci:
Alter similiter, deinde periit tertius:
Aliquot secutis, venit & retorridus,
Qui sæpe laqueos, & muscipula effugerat,
Proculque insidias cernens hostis callidi:
Sic valeas, inquit, ut farina es, quæ jaces.

FABULA II.

Fame coacta Vulpes alta in vinea
Uvam adpetebat summis saliens viribus,
Quam tangere ut non potuit, discendens ait:
Nondum matura est, nolo acerbam sumere.
q Qui, facere quæ non possunt, verbis elevant,
Adscribere hoc debebunt exemplum sibi.

FABULA III.

Equus sedare solitus quo fuerat sitim,
Dum sese Aper volutat, turbavit vadum.
Hinc orta lis est, sonipes iratus fero,
Auxilium petiit hominis, quem dorso levans
Rediit ad hostem lætus, hunc telis eques
Postquam interfecit, sic locutus traditur:
Lætor tulisse auxilium me precibus tuis:
Nam prædam cœpi, & didici, quam sis utilis.
Atque ita coegit frenos invitum pati.
Tum mœstus ille: Parvæ vindictam rei
Dum quæro demens, servitutem repperi.
q Hæc iracundos admonebit fabula,
Impune potius lædi, quam dedi alteri.

FABULA IV.

Plus esse in uno sæpe, quam in turba boni,
Narrationi posteris tradam brevi.
q Quidam decedens tres reliquit filias,
Unam formosam, & oculis venautem viros
At alteram lanificam, & frugi rusticam;
Devotam vino tertiam, & turpissimam.
Harum autem matrem fecit heredem senex

Sub

Sub conditione, totam ut fortunam tribus
Æqualiter distribuat, sed tali modo,
Ne data possideant, aut fruantur, tum simul
Habere res desierint, quas acceperint,
Centena matri conferant sestertia.
Athenas rumor implet; mater sedula
Jurisperitos consulit: nemo expedit,
Quo pacto non possideant, quod fuerit datum,
Fructumque capiant: deinde, quæ tulerint nihil,
Quanam ratione conferant pecuniam.
Postquam consumpta est temporis longi mora,
Nec testamenti potuit sensus colligi,
Fidem advocavit, jure neglecto, parens:
Seponit mœchæ vestem, mundum muliebrem,
Lavationem argenteam, eunuchos glabros:
Lanificæ agellos, pecora, villam, operarios,
Boves, jumenta, & instrumentum rusticum:
Potrici, plenam antiquis apothecam cadis,
Domum politam & delicatos hortulos.
Sic destinata dare, cum vellet singulis,
Et approbaret populus, qui illas noverat,
Æsopus media subito in turba constitit:
O si maneret conditio sensus patris,
Quam graviter ferret, quod voluntatem suam
Interpretari non potuissent Attici!
Rogatus deinde solvit errorem omnium.
Domum, & ornamenta cum venustis hortulis
Et vina vetera date lanificæ rusticæ:
Vestem, uniones, pedisequos, & cætera
Illi assignate, vitam quæ luxu trahit:
Agros, vites, & pecora cum pastoribus
Donate mœchæ: Nulla poterit perpeti
Ut moribus quid teneat alienum suis.
Deformis cultum vendet, ut vinum paret;
Agros abiiciet mœcha, ut ornatum paret:
At illa gaudens pecore, & lanæ dedita,
Quacumque summâ tradet luxuriæ domum:
Sic nulla possidebit, quod fuerit datum,
Et dictam matri conferent pecuniam
Ex pretio rerum, quas vendiderint singulæ.

¶ Ita quod multorum fugit imprudentiam,
Unius hominis repperit solertia.

FABULA V.

Cum victi Mures Mustellarum exercitu
(Quorum in tabernis historia depingitur)
Fugerent, & arctos circum trepidarent cavos
Ægre recepti; tamen evaserunt necem.
Duces eorum, qui capitibus cornua
Suis ligarant, ut conspicuum in prælio
Haberent signum, quod sequerentur milites,
Hæsere in portis, suntque capti ab hostibus,
Quos immolatos victor avidis dentibus
Capacis alvi mersit tartareo specu.
¶ Quemcumque populum tristis eventus premit,
Periclitatur magnitudo principum,
Minuta plebs facili præsidio latet.

FABULA VI.

Tu qui nasute scripta distringis mea,
Et hoc jocorum legere fastidis genus,
Parvâ libellum sustine patientiâ,
Severitatem frontis dum placo tuæ,
Et in cothurnis prodit Æsopus novis.
Utinam nec numquam Pelei nemoris jugo
Pinus bipenni concidisset Thessala,
Nec ad professæ mortis audacem viam
Fabricasset Argus opere Palladio ratem,
Inhospitalis prima, quæ Ponti sinus
Patefecit, in perniciem Grajum, & Barbarum.
Namque & superbi luget Æetæ domus,
Et regna Peliæ scelere Medeæ jacent,
Quæ sævum ingenium variis involvens modis,
Illic per artus fratris explicuit fugam,
Hic cæde patris Peliadum infecit manus.
Quid tibi videtur? hoc quoque insulsum est, ais;
Falsoque dictum; longè quia vetustior
Ægea Minos classe perdomuit freta,
Justoque vindicavit exemplo impetum:
Quid ergo possum facere tibi, lector Cato,
Si nec fabellæ te juvant, nec fabulæ?
Noli molestus esse omnino literis,

Majo-

Majorem exhibeant ne tibi molestiam.
Hoc illis dictum est, si qui stulti nauseant:
Et ut putentur sapere, cælum vituperant.

FABULA VII.

Mordaciorum qui improbo dente adpetit,
Hoc argumento, se describi sentiat.
q In officina Fabri venit vipera.
Hæc cum tentaret si qua res esset cibi,
Limam momordit; illa contra contumax:
Quid me, inquit, stulta, dente captas lædere,
Omne adsuevi ferrum quæ corrodere?

FABULA VIII.

Homo simul ac venit in magnum periculum,
Effugium reperire alterius quærit malo.
q Cum decidisset Vulpes in puteum inscia,
Et altiore clauderetur margine,
Devenit Hircus sitiens in eumdem locum;
Simul rogavit, esset an dulcis liquor,
Et copiosus. Illa fraudem moliens:
Descende, amice, tanta bonitas est aquæ,
Voluptas ut satiari non possit mea.
Immisit se barbatus, tum Vulpecula
Evasit puteo, nixa celsis cornibus;
Hircumque clausulo liquit hærentem vado.

FABULA IX.

Peras imposuit Juppiter nobis duas:
Propriis repletam vitiis post tergum dedit,
Alienis ante pectus suspendit gravem.
q Hac re videre nostra mala non possumus:
Alii simul delinquunt, censores sumus.

FABULA X.

Lucernam fur accendit ex ara Jovis,
Ipsumque compilavit ad lumen suum.
Onustus qui sacrilegio cum discederet,
Repente vocem sancta misit Religio:
Malorum quamvis ista fuerint munera,
Mihique invisa, ut non offendar subripi;
Tamen scelerte, spiritu culpam lues
Olim cum adscriptus venerit pœnæ dies.
Sed ne ignis noster facinori præluceat,

Per

Per quem verendos excolit pietas Deos.
Vero esse tale luminis commercium.
Ita hodie nec lucerna de flammâ Deûm,
Nec de lucernâ fas est accendi Sacrum.
q Quot res contineat hoc argumentum utiles
Non explicabit alius, quam qui reperit.
Significat primo, sæpe quos ipse alueris,
Tibi inveniri maximè contrarios.
Secundò ostendit, scelera non irâ Deum,
Fatorum dicto sed puniri tempore.
Novissimè intercedit, ne cum maleficio
Usum bonum consocies ullius rei.

FABULA XI.

Opes invisæ merito sunt forti viro,
Quia dives arca veram laudem intercipit.
q Cælo receptus propter virtutem Hercules,
Cum gratulantes persalutasset Deos.
Veniente Pluto, qui Fortunæ est filius,
Avertit oculos: causam quæsivit Pater.
Odi, inquit, illum, quia malis amicus,
Simulque, objecto cuncta corrumpit lucro.

FABULA XII.

Utilitas homini nihil est, quam recte loqui:
Probanda cunctis est quidem sententia:
Sed ad perniciem solet agi sinceritas.
q Cum se ferarum regem fecisset Leo,
Et æquitas velleat famam consequi,
A pristinâ deflexit consuetudine,
Atque inter illas tenui contentus cibo,
Sancta incorrupta jura redebat fide:

DESUNT RELIQUA

FABULA XIII.

Barbam capellæ cum impetrassent ab Jove.
Hirci mœrentes indignari cœperant.
Quod dignitatem feminæ æquassent suam.
Sinite, inquit, illas gloriâ vanâ frui,
Et usurpare vestri ornatum muneris,
Pares dum non sint vestræ fortitudinis.

Hoc

q Hoc argumentum monet, ut sustineas tibi
Habitu esse similes, qui sint virtute impares.

FABULA XIV.

Cum de fortunis quidam quereretur suis,
Æsopus finxit consolandi gratia.
q Vexatâ sævis Navi tempestatibus,
Inter vectorum lacrymas, & mortis metum,
Faciem ad serenam subito mutatur dies.
Ferri secundis tuta cœpit flatibus;
Nimiaque Nautas hilaritate extollere.
Factus periculo tum Gubernator sophus.
Parce, gaudere oportet, & sensim queri:
Totam quia vitam miscet dolor, & gaudium.

FABULA XV.

Qui fert malis auxilium, post tempus dolet.
q Gelu rigentem quidam Colubram sustulit,
Sinuque fovit contra se ipse misericors:
Namque ut refecta est, necuit hominem protinus.
Hanc alia cum rogaret causam facinoris,
Respondit; Ne quis discat prodesse improbis.

FABULA XVI.

Vulpes cubile fodiens, dum terram eruit,
Agitque plures altius cuniculos,
Pervenit ad Draconis speluncam ultimam,
Custodiebat qui thesauros abditos.
Hunc simul aspexit; Oro, ut imprudentiæ
Des primum veniam; deinde si pulchre vides,
Quam non conveniens aurum sit vitæ meæ,
Respondeas clementer, quem fructum capis
Hoc ex labore, quodve tantum est præmium,
Ut careas somno, & ævum in tenebris exigas.
Nullum, inquit ille: verum hoc à summo mihi
Jove attributum est. Ergo nec sumis tibi,
Nec ulli donas quidquam, sic satis placet.
Nolo irascaris, libere si dixero:
Diis est iratis natus, qui est similis tibi.
Abiturus illuc, quo priores abierunt,
Quid mente cœca miserum torques spiritum?
Tibi dico avare, gaudium heredis tui,
Qui thure superos, ipsum te fraudas cibo,

Qui

Qui tristis audis musicum citharæ sonum,
Quem tibiarum macerat jucunditas,
Obsoniorum pretia cui gemitum exprimunt:
Qui dum quadrantes aggeras patrimonio
Cœlum fatigas sordido perjurio,
Qui circumcidis omnem impensam funeris,
Libitina ne quid de tuo faciat lucrum.

FABULA XVII.

Quid judicare cogitur livor modò,
Licet dissimulet, pulchrè tamen intelligo.
Quicquid putabit esse dignum memoriæ
Æsopi dicet: si quid minus adriserit,
A me contendet fictum quovis pignore:
Quem volo, refelli jam nunc responso meo:
Sive hoc ineptum, sive laudandum est opus,
Invenit ille, Nostra perfecit manus.
Sed exequamur cœptum propositi ordinem.

FABULA XVIII.

Homo doctus in se semper divitias habet.
Simonides, qui scripsit egregium melos,
Quo paupertatem sustineret facilius,
Circumire capit urbes Asiæ nobiles,
Mercede accepta laudem victorum canens.
Hoc genere quæstus postquam locuples factus
Venire in patriam voluit cursu pelagio.
(Erat autem natus, ut ajunt, in Ceo insula)
Ascendit navem, quam tempestas horrida,
Simul & vetustas medio dissolvit mari.
Hi zonas, illi res pretiosas colligunt
Subsidium vitæ: quidam curiosior,
Simonide, tu ex opibus nihil sumis tuis?
Mecum, inquit, mea sunt cuncta, tunc pauci enatant,
Quia plures onere degravati perierant.
Prędones adsunt, rapiunt quod quisque extulit
Nudos relinquunt, forte Clazomenæ prope,
Antiqua fuit urbs, quam petierunt naufragi.
Hic literarum quidam studio deditus,
Simonidis qui sæpè versus legerat,
Eratque absentis admirator maximus,
Sermone ab ipso cognitum, cupidissimè

Ad

Ad se recepit, veste, nummis, familia
Hominem exornavit: cæteri tabulam suam
Portant, rogantes victum, quos casu obvius
Simonides, ut vidit; Dixi, inquit, mea
Mecum esse cuncta. Vos quod rapuistis, perit.

FABULA XIX.

Mons parturiebat, gemitus immanes ciens,
Eratque in terris maxima expectatio:
At ille murem peperit. Hoc scriptum est tibi
Qui magna cum minaris, extricas nihil.

FABULA XX.

Formica, & Musca contendebant acriter
Quæ pluris esset: Musca sic cæpit prior.
Conferre nostris tu potes te laudibus?
Ubi immolatur, exta prægusto Deûm
Moror inter aras, templa perlustro omnia,
In capite regis sedeo, cum visum est mihi,
Et Matronarum casta delibo oscula:
Laboro nihil, atque optimis rebus fruor.
Quid horum simile tibi contingit rustica?
Est gloriosus sanè convictus Deum,
Sed ille qui invitatur, non qui invisus est.
Reges commemoras & matronarum oscula:
Ego Granum in hyemem cum studiosè congero,
Te circa murum video pasci stercore
Aras frequentas, neme abigeris quo venis;
Nihil laboras, ideo cum opus est, nihil habes.
Superba jactas tangere, quod debet pudor.
Æstate me lacessis; cum bruma est, siles:
Mori contractam cum te cogunt frigora,
Me copiosa recipit incolumem domus.
Satis profecto retudi superbiam.
q Fabella talis hominum discernit notas
Eorum, qui se falsis ornant laudibus,
Et quorum virtus exhibet solidum decus.

FABULA XXI.

Quantum valerent inter homines literæ
Dixi superius: quantus nunc illis honos
A superis sit tributus, tradam memoriæ.
Simonides idem ille, de quo retuli,

Vi-

Victoris laudem cuidam Pyctæ ut scriberet
Certo condixit pretio, secretum petit:
Exigua cum frenaret materia impetum,
Usus poetæ, ut moris est, licentia,
Atque interposuit gemina Ledæ sidera,
Auctoritatem similis referens gloriæ,
Opus approbavit sed mercedis tertiam
Accepit partem; cum reliquam posceret;
Illi, inquit, reddent, quorum sunt laudes duæ.
Verum ne irate dimissum te sentiam,
Ad cœnam mihi promitte; cognatos volo
Hodie invitare, quorum es in numero mihi,
Fraudatus qamvis & dolens injuria,
Ne male dimissam gratiam corrumperet.
Promisit, rediit hora dicta, recubuit.
Splendebat hilare populis convivium,
Magno apparatu læte resonabat domus;
Repente cum duo juvenes sparsi pulvere,
Sudore multo diffluentes corpora,
Humanam supra formam, cuidam servulo
Mandat, ut ad se provocet Simonidem.
Illius interesse ne faciat moram.
Homo perturbatus excitat Simonidem.
Unum promorat vix pedem Triclinio,
Ruina cameræ subito oppressit cæteros;
Nec ulli juvenes sunt reperti ad januam.
Ut est vulgatus ordo narratæ rei,
Omnes scierunt, numinum presentiam
Vati dedisse vitam, mercedis loco.

FABULA XXII.

Supersunt mihi quæ scribam, sed parco, sciens
Primum, esse ne tibi videar molestior.
Distringit quem multarum rerum varietas:
Dein si quis eadem forte conari velit,
Habere ut possit aliquid operis residui:
Quamvis materiæ tantâ abundet copiâ,
Labori faber ut desit, non fabro labor.
Brevitatis nostræ præmium ut reddas, peto
Quod est pollicitus; exhibe vocis fidem.
Nam vita morti propior est quotidie:

Et hoc minus veniet ad me muneris
Quod plus consumet temporis dilatio.
Si cito rem perages, usus fiet longior:
Fruar diutius, si celerius cœpero.
Languentis ævi dum sunt aliquæ reliquiæ:
Auxilio locus est: olim senio debilem
Frustra adjuvare bonitas nitetur tua,
Cum jam desierit esse beneficium utile,
Et mors vicina flagitabit debitum.
Stultum admovere tibi preces existima,
Proclivis ultro cum sit misericordia
Sæpe impetravit veniam confessus reus,
Quanto innocenti justius debet dari?
Tuæ prius sunt partes, aliorum dein:
Similique gyro venient aliorum vices.
Decerne, quod religio, quod patitur fides,
Et gratulari me fac judicio tuo.
Excedit animus, quem proposuit, terminum,
Sed difficulter continetur spiritus
Integritatis qui sinceræ conscius,
A noxiorum premitur insolentiis.
Qui sint, requires, apparebunt tempore.
Ego quondam legi quam puer sententiam
Palam mutire plebejo periculum est,
Dum sanitas constabit, pulchre meminero.

EXPLICIT LIB. IV.

INCIPIT LIB. V.

CUM destinassem operis habere terminum,
In hoc ut aliis esset materiæ satis,
Consilium tacito corde damnavi meum
Nam si quis talis etiam est tituli artifex.
Quo pacto divinabit quidnam omiserim,
Ut illum ipsum cupiam famæ tradere:
Sua cuique cum sit animi cogitatio
Colorque prior. Ergo non levitas mihi
Sed certa ratio causam scribendi dedit.

Quare, Particulo, quoniam caperis fabulis
Quas Æsopias non Æsopi nominimo,
Quasi paucas ostenderit, ego plures dissero,
Usus vetusto genere, sed rebus novis.
Quartum libellum dum tu variè perleges,
Hunc obtrectare si volet malignitas,
Imitari dum non possit, obtrectet licet.
Mihi parta laus est, quod tu, quod similes tui
Vestras in chartas verba transferitis mea,
Dignumque longa judicatis memoria.
In literarum plausum ire desidero.

FABULA I.

Æsopi nomen sicubi interposuero
Cur reddidi jampridem, quidquid debui,
Auctoritatis esse scito gratia,
Ut quidam artifices nostro faciunt sæculo,
Qui pretium operibus majus inveniunt, novo
Si marmori adscripserunt Praxitelem, suo
Myronem argento, plus vetustis nam favet
Invidia mordax, quam bonis præsentibus.
Sed jam ad fabellam talis exempli feror.
q Demetrius, qui dictus est Phalereus,
Athenas occupavit imperio improbo.
Ut mos est vulgi, passim, & certatim ruunt,
Feliciter, succlamant ipsi principes:
Illam osculantur, qua sunt oppressi, manum,
Tacitè gementes tristem fortunæ vicem.
Quin etiam resides, & sequentes otium
Ne defuisse noceat, repetunt ultimi;
Inquis Menander nobilis comœdiis
Quas, ipsum ignorans, legerat Demetrius,
Et admiratus fuerat ingenium viri,
Unguento delibutus, vestitu affluens,
Veniebat gressu delicato, & languido.
Hunc ubi tyrannus vidit extremo agmine.
Quinam cinædus ille in cospectu meo
Audet venire? responderunt proximi:
Hic est Menander scriptor, mutatus statim,
Compellit hominem blandè, dextramque arripi.

FABULA II.

Viam expediti pariter carpebant duo,
Imbellis, alter at promptus manu.
Occurit illis Latro, & intentans necem
Quorum poposcit. Audax confestim irruens
Vim vi repellit, ac ferro incautum occupat,
Et Vindicavit sese forti dextera,
Latrone occiso, timidus accurrit comes,
Stringitque gladium, dein rejecta penula:
Cedo, inquit, illum; jam curabo, sentiat
Quos attentarit, tunc qui depugnaverat
Vellem istis verbis saltem adjuvisses modo,
Constantior fuissem vera existimans:
Nunc conde ferum, & linquam pariter futilem
Ut possis alios ignorantes fallere.
Ego, qui sum expertus, quantis fugiant viribus,
Scio, quod virtuti non sit credendum tuæ.
q Illi assignari debet hæc narratio.
Qui te secunda fortis est, dubia fugax

FABULA III.

Calvi momordit Musca nudatum caput;
Quam opprimere captans, alapam sibi duxit,
Tunc illa irridens: Punctum volucris parvulæ
Voluisti morte ulcisci: quid faciens tibi,
Injuriæ qui addideris contumeliam?
Respondit. Mecum facile redeo in gratiam,
Quia non fuisse mentem lædendi scio:
Sed, te contempti generis animal improbum,
Quod delectaris bibere humanum sanguinem,
Optem necare, vel majore incommodo.
q Hoc argumentum veniam mage dari docet,
Qui casu peccat, quam qui consilio est nocens:
Illum esse quavis pœna dignum judico.

FABULA IV.

Quidam immolasset Verrem cum sancto Herculi,
Cui pro salute votum debebat sua.
Asello jussit reliquias poni hordei
Quas aspernatus ille, sic locutus est:
Tuum libenter prorsus appeterem cibum
Nisi qui nutritus illo est, jugulatus foret.

q Hu-

q Hujus respectu fabulæ deterritus
Periculosum semper vitavi lucrum.
Sed dicis: Qui rapuere divitias, habent,
Numeremus, agedum, qui deprensi perierint,
Majorem turbam punitorum reperies:
Paucis temeritas est bono, multis malo.

FABULA V

Pravo favore labi mortales solent.
Et pro judicio dum stant erroris sui,
Ad pœnitendum rebus manifestis agi.
q Facturus ludos quidam dives nobilis,
Proposito cunctos invitavit præmio,
Quam quisque posset, ut novitatem ostenderet.
Venere artifices laudis ad certamina,
Quos inter Scurra notus urbano sale,
Habere, dixit, se genus spectaculi;
Quod in theatro nunquam prolatum foret.
Dispersus rumor civitatem concitat:
Paulò ante vacua turba deficiunt loca.
In scenâ verò postquam solus constitit,
Sine apparatu, nullis adjutoribus,
Silentium ipsa fecit expectatio.
Ille in sinum repente demisit caput,
Et sic Porcelli vocem est imitatus suâ
Verum ut subesse pallio contenderent,
Et excuti juberent; quo facto, simul
Nihil est repertum, multis onerant laudibus,
Hominemque plausu prosequuntur maximo;
Hoc vidit fieri Rusticus. Non mehercule
Me vincet, inquit; & statim professus est,
Idem facturum melius se postridie.
Fit turba major: jam favor mentes tenet,
Et derisuri, non spectaturi sedent.
Uterque prodit. Scurra degrunnit prior,
Movetque plausus, & clamores suscitat.
Tunc simulans sese vestimentis Rusticus
Porcellum obtegere, quod faciebat scilicet,
Sed in priore quia nil compererant, latens,
Pervellit aurem vero quem celaverat,
Et cum dolore vocem naturæ exprimit.

Acclamat populus. Scuram multo ſimilius
Imitatum, & cogit Ruſticum trudi foras,
At ille profert ipſum porcellum è ſinu
Turpemque aperto pignore errorem probans,
En hic declarat quales ſitis judices.
Adhuc ſuperſunt multa quæ poſſim loqui,
Et copioſa abundat rerum varietas.
Sed temperatæ ſuaves ſunt argutiæ:
Immodicæ offendunt, quare, vir ſanctiſſime
Particulo, chartis nomen victurum meis,
Latinis dum manebit pretium literis,
Si non ingenium, certè brevitatem approba.
Quæ commendari tantò debet juſtius,
Quantò poetæ ſunt moleſti validus.

FABULA VI.

Invenit Calvus forte in trivio pectinem,
Acceſſit alter æque defectus pilis,
Heja, inquit, Eſt comune quodcumque eſt lucri.
Oſtendit ille prædam, & adjecit ſimul,
Superùm voluntas favit, ſed fato invido:
Carbonem, ut ajunt, pro theſauro invenimus.
q Quem ſpes deluſit, huic querela convenit.

FABULA VII.

Ubi vanus animus aura captus frivo la
Arripuit inſolentem ſibi fiduciam,
Facilè ad deriſum ſtulta levitas ducitur.
Princeps Tipicem notior paulò fuit,
Operam Bathyllo ſolitus in ſcena dare.
Is forte ludis, non ſatis memini quibus,
Dum pegma rapitur, concidit caſu gravi,
Nec opinas, & ſiniſtram fregit tibiam.
Duas cum dextras maluiſſet perdere.
Inter manus ſublatus, & multum gemens,
Domum refertur, aliquot menſes tranſeunt
Ad ſanitatem dum venit curatio.
Ut ſpectatorum mos eſt, & lepidum genus,
Deſiderari cœpit, cujus flatibus
Solebat excitari ſaltantis vigor.
Erat facturus ludos quidam nobilis,
Et incipiebat Princeps ingredier: eum

Ad-

Adducit prętio precibus, ut tantummodo
Ipso ludorum ostenderet sese die.
Qui simul advenit, rumor de tibicine
Fremit in theatro: quidam affirmant mortuum;
Quidam in conspectum proditurum sine mora.
Aulæo misso, devolutis, tonitrubus,
Dij sunt locuti more translaticio.
Chorus rèducto tunc, & notum canticum
Imposuit cujus hæc fuit sententia:
Lætare incolumis Roma salvo Principe.
In plausus consurrectum est, jactat basia
Tibicen, gratulare fautores putat.
Equester ordo stultum errorem intelligit,
Magnoque risu canticum repeti jubet.
Iteratur illud, homo meus se in pulpito
Totum prosternit, plaudit illudens eques;
Rogare populus hunc coronam existimat.
Ut verò cuneis notuit res omnibus,
Princeps ligato crure nivea fascia,
Niveisque tunicis, niveis etiam calceis.
Superbiens honore divinæ domus,
Ab universis capite est protrusus foras.

FABULA VIII.

Cursu volucri pedens, in novacula,
Calvus, comosa fonte, nudo corpore;
Quem si occuparis, teneas, elapsum semel
Non ipse possit Jupiter reprehendere.
Occasionem rerum significat brevem.
q Effectus impediret ne segnis mora,
Finxere antiqui talem effigiem temporis.

FABULA IX

Angusto in aditu Taurus luctans cornibus,
Cum vix intrare posset ad præsepia,
Monstrabat Vitulus, quo se pacto flecteret:
Tace inquit, ante hoc novi, quam tu natus es.
q Qui doctiorem emendat, sibi dici putet.

FABULA X.

Adversus omnes fortis veloces feras
Canis cum domino semper fecisset satis,
Languere cœpit annis ingravantibus.

Aliquando objectus hispidi pungæ Suis,
Adripuit aurem: sed cariosis dentibus
Prædam dimisit, hic tum Venator dolens,
Canem objurgabat, cui senex contra latraus:
Non te distituit animus, sed vires meæ,
Quod fuimus, laudas; jam damnas, quod non sumus
Hoc cur, Philete, scripserim pulchre vides.

PHÆDRI AUGUSTI LIBERTI
Liber quintus explicit feliciter.

FINIS.